

זכרונות

(רשימות וציורים)

(א) ישראל

(ב) אחד מי יודע

מאת פ"ז.

ווארשא תרס"ב

בדפוס מ. י. האלמער' ושוחסו, גאלעווקי 7.

ЗИХРОНОТЪ

т. е.

Воспоминанія.

Разказы и издание

И. Я. Фрейдзона, Витебскъ.

ВАРШАВА—1902.

Тип' М. И. Гальтера и Комп., Налевки 7.

Дозволено Це вурю
Варшава, 22 Д кабр 1901 г.

ישראל.

(רשימה).

ושבתו אני ואראה את כל העשקים אשר
נעשים תחת השמש והנה דמעת העשקים
ואין להם מנחם ומיד עשקיהם נח ואין
להם מנחם.
(קהלת ד' א').

גבר צולח היה "ישראל" כל ימיו...
ואולם לא טוב היות האדם תמיד "מצליח" באין
אסון אין ששון" — יאמרו הבריות, מכורכים נתנו מן
השמים.

— "מוצלחים" שונים ראיתי בימי חיי הבלי...
גם שמש הקהל בעירי "בר מול" היה, הוא היה
אומר: משמה אני כך "רעב"! כל ימי רעבתי ללחם ואף
פעם אחת לא קתי ברעב...
כן זוכר אני את "זאלאן" ואת שלשת המוצלחים אשר
לו בספורו ל"קרעזום".

ובזה הרגע זכור אזכור גם את האיש אשר זכה בנורל
מאתים אלף כסף ויהי כאשר חפץ להניחם בארגו הברזל
אשר לו והנה הוא מלא שמרי-כסף, עד אפס מקום, ונאבץ
לתלות את כספו על קרן הצבי.

— אמלל היה האיש ההוא...
 והאיש "ישראל" אמנם "מצליח" היה, ומדי דברי בו
 הונה חרישית תקנן בלבבי — והוא כולו מתמלא רחמים...
 — ולפני עיני רוחי יתיצב האיש הזקן ולבן השערות
 לבי יהנה לו כבוד, כי הרפתקאות רבות כשער ראשו עדו
 עליו, הוא שתה הרבה מכוס היגונים, ממרורות החיים,
 גם הרבה פעל ועשה לטובת בני האדם על האדמה, ואך
 מעט אכל בטובה. קורות ימי חייו הם שרשרת ארוכה של
 תלאות אין מספר; ובכל זאת, אמן רוחו לא עזבהו כל
 הימים...

והוא האחד אשר הצליח הרבה בתבל. פעמים רבות
 עבדה ההצלחה למענו עבודה גדולה: להרימו מעפר דלותו
 ולהשיבתו על פני הראשון, כי היה עולה ויורד, עולה
 ויורד, כל הימים, פעם יעני עד ככר לחם; ופעם יעשר
 זכחול ירבה כסף. גם יש אשר אבד הונו ורכושו קניניו
 וכל אשר לו... בענין רע וכבר אמרו לו נושא, לא יקום
 עוד אחרי נפלו... ופתאום והנה עוד הפעם ישראל עולה
 על הכמה, והוא מרומים ישכון. עסק אחר וענין אחר
 לענות בו לפניו כמו עלה מן הארץ, ואז הכל ענו ואמרו:
 "יש מזל לישראל".

אגדות רבות תספרנה על אודותיו, יש אומרים כי
 בהרגיו צדיק אחד... גזר עליו שיתרושש מתקופה לתקופה,
 ושלא ימצא מנוחה שלמה בחייו... ויש אומרים ההפך: כל
 כלי יוצר עליו לא יצלח, שבע יפול וקם, יחדש כנשר נעוריו
 ויחליף כח לחיים חדשים...

ומדי התבונני בו — והנה בריאה חדשה. נפלאה במינה

לפני, „אמלל מצליח“, חסון כאלון, ומתנודד לכל רוח מצויה, או רך כקנה וכל הרוחות שבעולם לא יזוהו ממקומו...

גם ילדות היתה לו לישראל, ילדות נעימה ומתוקה. הן המה הרגעים היותר טובים ויפים בימי חייו. רגעי אשר וששון, גבורה ואומץ לב. רגעי אהבה לכל דמיונות ושעשועים. אבל נער שובב היה, הוא אהב להתהולל ולהשתובב בחברת נערים כגילו, לא הפיל דבר מכל תעלולי הנערים הקטנים והגדולים... לצעצועים... לא אמר די, וכל אשר ראו עיניו לילדים זולתו, לא נח ולא שקט עד אשר עשה לו גם הוא כמתכונתם... חברות נערים נהרו אליו מכל עברים להכנס תחת דגלו. ובאישון לילה ואפלה היה פנס קטן ויפה בידו המאיר כאבוקה גדולה, וכל הנערים הלכו לאורו...

— אבל הימים הטובים האלה חיש כצל עברו, יומי השחרות לקחו עמדתם, והם מלאים מלחמת חיים כבדה. חליפות ותמורות, עליות וירידות, ויש אשר כשל ברחוב תחת סבל משא החיים, אז הניע כמו כפיו כמתיאש מהכל וינוד מחמדות תבל.

אז התכנס כולו בחונו הצר, שם בפנה נשכחה בעירו הקטנה, בבית קטן אל השלחן הקטן. כי ירא להושיט חוטמו החוצה... והיה מסלסל בפאותיו ובודק בציציותיו גמרא גמר וזמירות זמר ופלפוליו נוקבים ויורדים עד התהום.

אמה הדבר, חוטמו לא הצטיין ביופי מעורו, ולא היה לו לכלי מחזיק ברכה... אבל לעומת זה עינים יפות ובהירות, אשר כל חשך לא יחשיך מהם היו לו לישראל. גם הספרים אשר בהם הגה הטרד היו לו לעינים, לאור

הצרור של פהילי שעוה (שמדרו בהם הקברים) השוה פרוטה, הגה בתורה וראה את הכל. השמים ושמי השמים העליונים לרום והארץ לעומק... ויש אשר גם פרוטה לא היתה לו להעלות נר והיתה לו הלבנה לנר. תמיד... את המאור הקטן הזה התקשר ישראל במעדנות אהבה. הוא היה רוקד כנגדו משתדל למלאות פנימתו שלא יהא בו שום מעום, והוא גם הוא השיב אהבה אל חיקו וילך לבקר את ידידו בביתו...

ושם בביתו ובמעונו הקטן והדל — אמור אומרים — מה נהדר היה המראה! כל זווית הבית הופיעו מנוחה וקדושה. שלחנו הוא השלחן אשר לפני ה', ארון הספרים ארון העדות, ומנורת הנחשת בעלת הקנים שמדליקין בה לכבוד השבת היא המנורה המהורה בבית ה' לפנים.

רבים אומרים כי בבית הזה אשר בשפל גנים נגו. שמיא וארעא נשקי אהרדי, ודרך פתח קטן ככף. איש (הלא הוא הפרץ הנבעה בכוחלו המערבי) מלאכי מעלה גדודים גדודים יבואו אליו החדרה. כרעים כאחים לו התהלכו אתו שלובי זרוע, וכל דבר נפל בשמים יגלו לו בלחישה מפה לאוזן... ורבים מהם גם משרתיו עושי רצונו חנם אין כסף. ועת יפתחו השערים שם בשמים ממעל — במצות פיו — רזי עולם בוקעים ויורדים לו בעד החלונות הכהים והשחורים כאודים עשנים...

בעולם קטן בכמותו אשר באמת איש ימרד, אבל גדול לאין הכלית באיכותו, חי ישראל הבודד במועדו. נפשו מרחפת שם, בצרור החיים העליונים במרומי אין קץ: העולם הגדול מקיר ביתו וחוצה עם כל שאונו והמונו מה הוא? כמהו כאין, הן כרוב קטן יסכב אותו כטיסה אחת. בעל כנפים אחד יגיע את הגלגל הגדול אשר כל כדור

ארצנו כנרנר חול למולו. והיצורים אשר עליו מה הם?
 קטנים כנמלים נבזים ושפלים. נמלים מהלכי שתיים רגע
 לא ינחו, יהמו, ירעשו, ירוצו, מאין? ולאן? מה חפצם
 ומטרתם? איזה רעיון נשגב או מחוזה יקר אשר יקח את
 לבכם? היודעים הם כי רעיון עליון נורא אין סוף חופף על
 ראשיהם מלמעלה? היודעים הם סוד אלוה הוא סוד הנצח
 אשר כקשת בתוך הענן מסתתר בתוך הבריאה כולה? לא!
 הכל טרום מהם. בהמה המה להם וכבקר יאכלו תבן. כל
 עמלם לפיהם. עברי עולם הם לקיבתם ועמה יחד אל עפר
 יחתו ועל כן בשמחת כל לב, קרא את הקריאה, ברוך
 ה' שלא עשני כהם, מה טוב חלקי ומה נעים גורלי! ...
 היו ימים! חיי נחת ואושר היו. אבל עד ארניעה,
 צרר אותו הרוח בכנפיו ויטלטלהו מלטלה הלאה מבית
 תענוגיו נוה שאנן חרב, ועל גל שממתו הוקם בית חדש
 זחיים חדשים ...

* *

*

אל אמונה! בערכך דין גם הצדיק לא יאריך
 בצדקתו ...
 גם ישראל התמים אדם הוא לא אל, ברבות הימים
 הפך לבו גם הוא ויהי לאחר ...
 מה אנחנו רואים? עולם הפוך!
 עתה ישראל בוכרך הוא ...
 ואתה, פנה לך ועברת את שער הדגים ואת שער
 הברזל ... אשר משם העתיק ישראל סגורו לא כבר, משם
 יובילוך רגליך דרך שדרות אלוני זוקן ומצבות זכרון

רבות... אל הרחוב הגדול במרומי קרת, או תראה בנין עתיק יומין הוא בית שכיות החמדה (museum) דברים עתיקים ויקרים נמצאו בו. גם העצמות היכשות מני קדם... אשר נרב ישראל לפאר בהם את הבית, אחרי אשר קנה אותם בדמים מרובים... ושם הלאה נן-החיות השואגות למרף תמיד, וקולן נשמע למרחוק. שם תמצא בית ישראל עומד בתוך... הדור נאה והוא כולו עשוי ציצים ופרחים ומעקות ברזל סביב לו ויונות ברזל משוחות בששר עומדות על השבכה מלמעלה וכנפיהם פרושות כמו נכונות הן לעוף... יפליאו עין רואים. שני עמודי שיש וגולות מאירות על ראשן עומדים מזה ומזה בפתח בביאה, ועל הדלת פתוחי חוהם בנחשת קלל ממורט שם הארון "אתאדור".

ואם בעד נפש אתה הקורא ונפשך שואפת לרעת ארחות חיו-פנימה, בהיכלו שכלו אומר כבוד, יקר וגדולה, גע אל הכפתור הכולט כויו מהקיר והוא יהיה לך לפה להגיד מה חפצך, כי רוח מלאך ממיר ונעלם, רוח החשמל, דובב בקרבו ופניו לא ישיבו ריקם.

או הביט משתאה ומשתומם למראה עיניך: הוה הוא ישראל אחי האביון לפנים? — תשאל את נפשך — הוה הוא האיש אשר ציציותיו היו נגררות עד הקרקע וקנו השתלשל וירד עד הטבור הניע? כי הנה איש איראמי לפניך מכף רגלו ועד קרקדו. ראשו אשר בו קרחה גדולה מפאת עיניו עד הקרחת — פרוע, וקנו בעוף התעופף ומראה תכלת כהה ירש את מקומו, פניו אדומים אשר עוד עקבות הצבע נראו עליהם... והשפם העב מתחת לחוטמו, קצוות ארוכות לו מסולסלות למעלה מזה ומזה בעין "קרני פרה" ומשקפי-הזהב? רוכבים על חוטמו כצועני

על סוסו הקל כנשר נוגעים ואינם נוגעים בו, כמו תלויים על בלימה ובנם הם עומדים. ועיני הזוכית אשר להם, יביטו בגאון נמרץ כמו ברור מללו, "דע לפני מי אתה עומד" כתנתו הלבנה כשלג מרכסת בקרסי זהב ועל אצבע צרקה שלו טבעת זהב ממולאת ספירים אשר בברק אורם יעורו עינים, והוא כולו הדור בלבושו ונימוסו, ומדבר לועזית כבני עם הארץ בשפה צחה.

והיכלו מלא אולמים וחדרים מרוחים, למיול, למחול, לנשפי חשק, ולשעשועים, ותאים מתאים שונים, כולם עשויים כמעט רוזנים. שם כלבים משחקים, צפרים מומרות, דגי-זהב שמים במים, ופפוני מרבה שיחה, והחיים חיי חפש ודרור. —

ומאין לו כל הכבוד הלזה? שבין לילה היה, האם מטטון חפר ומצא בכטן הארמה?
לא! הם מלהוכיר! ישראל לא איש ארמה, אך איש שמים הוא מעורו...

אולי הגורל הגדול עלה בחלקו ובגורלו?
לא, ולא, אמנם ימים רבים כלו עיניו מיחל להגורל אבל פעם בפעם עלה עליו הגורל לעזאזל...
אולי הון עתק נפל לו בירושה חבל בנעימים?
גם זה לא, אבותיו לא עזבו אחריהם הון ועשר, אך אחוזה קטנה וארון ספרים אחד, והוא כבר העביט אחוזתו נחלת אבותיו בידי אדונים קשים, וירחיק נדוד, ורק ארון הספרים לקח אתו...

רבות נדר האיש הלזה מעיר לעיר וממדינה למדינה, ובכולן לא מצא מנוח לכף רגלו, דרכו היתה מלאה חתחתים קוצים וברקנים. גם יש אשר קדמו פניו לא בלחם ובמים, אך בכלבים אשר הסיתום בו וינשכיהו עד שפך דם, ונשפי

דם אדם ציינו את דרכו הרחוקה והאינדיבידואלית. חיינו היו לחידה גם לו גם לאחרים. הולך סובב, סובב הולך, אין קץ לחייו, ואין קץ לכל עמלו. — ופתאום והנה היתה הרוחה. אכן פלאים הם דרכי האיש לזה, ופלאים הם דרכי ההצלחה בכחה הגדול לברוא יש מאין — הוא התעלה באורח פלא...

נבירה אחת ממרום עם הארץ בעלת אוצרות ואחוות רבות... חמרה יפוי בלבה, והוא עוד טרם שנה מעמו ונימוסו, וטרם השליך מעליו טפוסו היהודי, וילבש מחלצה איראפית. — ויהי לפלא...

מראש נתנה לו מהלכים בביתה, ואחר גם מקום לשבת ממולה פנים אל פנים... ותאהוב להסתכל בעיניו שעות ארוכות מבלי דבר ומבלי הוציא הנה מפיה — העינים הללו — אמרה — קדש הם. קסם שמים, גנוי נסתרות, אהבה לזהמת, וגעגועים ל"אין תכלית" אֶחָזָה במו, והאישון שבעין קדש קדשים.

אמנם כן. העינים היו לה לשעשועים יום יום. ועמהן רק עמהן הגתה אהבה בשפה נאלמה... — והעינים ההן לא ידעו ולא הבינו כל אלה. לא הסתכלו בפני הנבירה ולא חדרו אל לבה ויאמרו להתיפות, והפנים היפות, הצנומות, הרוות, והלבנות כשלג, החלו להתאדם מיום אל יום ויאדמו כתולע...

בינה וגם חבה יתירה היתה לה להנבירה לתמונות יפות ויקרות מעשי ידי חֶרְשֵׁי-צִירִים חרוצים במלאכתם. וכנהנה רבות לה, תלויות במשבצות זהב, וגם פסילי שיש מהור רבים לה מרהיבים עין. והיא הלא שקלה זהב רב

סחירם, אבל התמונה היפה על פני ישראל — אמרה — אין אחת דומה לה. היא עלתה על כולנה...
 ישראל! אמרה אליו הנבירה בטוב לבה עליה. הנך יפה אף נעים. החפץ תחפוץ להיות גם מאשר?
 הוא מחשה הוא רועד...

בא אתי — אמרה — ההנך רואה פסילי שיש בהיכל?
 כננים למלאכת השמים ואלים אדירים הם. היה נא לי אתה לאפראדיטע אלילת היופי לפאר את ביתי. הנה שמתי לך מקום על יד „פארטינא“ ברתיקות זהב ארתקך ואלבישך תכריך זהב ופנינים מכיתי לא תמוש והיית מאשר...
 הוא מחשה, הוא רועד...

אינך חפץ. פתי! לא תחפוץ להיות מאשר...
 אלף אלפים שקל כסף אמרה הנבירה לשקול על יד ציר-אמן חכם חרשים אשר יבין כן לתאר תמונתו וקלסתר פניו היפות למען תוכל להסתכל בעיניו בכל עת ובכל שעה...

אבל לשוא עמלו אלה, לא מצאו כל אנשי חיל את ידיהם, לתאר בשרר על הגליון דמות דיוקנו הוא, — אין פה — אמרה — הוהר השמימי השפוך על עיניו, הזיו הקרוש מתחת כנפי השכינה המתנוצץ כמו, גם קמטי המצח לא עלו יפה, כי חסרו את הרעיונות הנעלים והנשגבים הבוקעים ויורדים מהם כקרני הוד גלוי לעין...
 וישראל הדרך והנכלם באין לו פה לדבר גם מצח לא היה לו להרים ראש, אבל לבו הומה...

או יתהלך בחוץ שפי הלוך ושאוף רוח, והביט אל הרקיע, אל הירח וחככבים, ויטנה מספר למו ויקרא להם שמות, ויקו למצוא כמו גם את ככבו כי דבר לו אליו...
 או השפיל את עיניו, ויתכונן לנגה הירח אל המים

המפכים במורד, אל הדגה אשר במים, אל הצפרים
 המוסרות שירי אהבה ועליצות נפש, אל העצים הרעננים
 המתלחשים חד אל אחד, אל פרחי האביב אשר יתנו ריח
 משיב נפש, ואל הבריאה כולה מסביב לו, והנה קול
 החיים מדבר במו וישמע את הקול מדבר גם אליו:
 „ובחרת בחיים!“

אז נגעה מפה אחת חיה וקרה אל פיו, ותפעפע
 בראשו, בחוהו, בכמנו, עד צפרני רגליו, ותמלא כל יצורי
 נוו ויהי לנפש חיה...

והנבירה החלה להתבונן גם אליו, אל האיש החי
 הדובר אליה... בהשכל ורעת. וגם מדברו נאווה.
 ותאהבהו אהבה עזה אהבה נצחת, וגם כלבה „לוקס“
 הגדול כעגל בן שנה אשר תמיד ישב על יד אדונתו ויאהב
 לחקות כקוף את מעשיה. הבין את אשר לפניו ויכשכש
 לו בזנבו, וילחך את ידיו באהבה. והכלבים הקטנים סתחת
 להשלחן... כמעט התמרמרו לקראת הזר הלזה ויחלו
 לנבוח, אך עד מהרה נוכחו כי שגו ויאָלמו לנצח...

והוא גם הוא אהב את הנבירה, את כלביה, וכל
 הבריות הגדולות והקטנות אשר בביתה. וכל אשר מסביב
 לו, רק את הפּוּגִי אשר משעה לשעה השמיע קול תרועת
 צחוק מחדר התיכון שנא ישראל, ויהי לו למורת רוח...
 והנבירה הוסיפה אהבה על אהבתו מיום ליום,
 וידברו יחדיו על הארו אשר בלבנון ועל האוּב אשר בקיר,
 כי מלא דעה הוא; ובתוך כך מעילו התקצר, וקנו נספה,
 ופניו מאדימים מיום ליום...

וכן נתגלגל הדבר ויהי לסוכן על אחוותיה הרבות,
 והיא היתה לו לסוכנת...
 לכן ישראל דמתקרי „אתאדור“ אחר הוא ואיש לא

לא יכירנו גם בסמניו המובהקים... הוא גביר, אציל גדול
 זנורא על סביביו, ואהובתו גבירה...
 ובכל מקום שאתה רואה, ובכל פנות שאתה פונה,
 וישראל לפניך בכל הודו והדרו, גם רכב גם פרשים לו,
 גם חרוזי פנינים לאשתו, ורעשו האופנים, והמו הגלגלים,
 ונצצו הספירים, והוא כולו מלא עינים סביב סביב לו,
 אשר אליו יביטו אליו יתבוננו...

ו"אתאדור" האציל רודף תענוגות כאחד האצילים,
 כי למד לדעת ולאהוב מה שהם אוהבים. אוהב הוא את
 יין הסמפנוא, ואת הצועניות מנעימי שיר על היין...
 אוהב הוא את הקלפים ואת הציד, את הסוסים ואת
 הכלבים, כל בתי משחק מלאים ממנו, ובכל חברת עליונים
 שם הוא. אבל חג-המסוה (מסקרד) אהב מכולם. תחת
 המסוה הוציא כל רוחו ואין קץ לעליצות נפשו, ואיש לא
 ידע על שום מה?...

גם בביתו ובהיכלו נערכו נשפי חשק רבים, וכאו
 שרים ושרות, מחוללים ומחוללות רבות ממרום עם הארץ,
 והוא כבר למד לדעת כיצד מרקדין את העלמות העדינות
 והיפות, וכיצד לשות בחלקות למו, ואשתו גם היא בתוך
 החבורה העליונה, עומה משי ומעולפת ספירים, עוזבת
 ועציבת רוח...

ובכל אשר הוא עושה, הגבירה כצל על יד ימינו,
 כל משאלותיו תמלא כרגע, "אשריך ישראל" — אמר אל
 נפשו — הצלחתך וחכמתך עמדו לך הפעם, איתן מושבי
 עתה ושמשי לא יאסף עוד.

* *

צהרים...

ישראל יושב בדר בחדר משכיתו הבודד ולבו כל

עמו...

השמש עמדה על שיא אופקה, על פסגת כפת הרקיע (Apogäum) וקרנים מידה לה על כל היקום ועל כל החיים אשר מתחת לה, הכל מתענגים על אורה הגדול וחומה הנעים. גם אל חלון ישראל הבקיעו קרני האור המתוקים... ובעודנו מביט ומתבונן אליהם כמו חפץ להפיג מרירותו ולהמתיק את המר בפתוק, והנה מלכת השמים עד מהרה פנתה אליו עורף... ותפנה לה אל המערב, הלוך ונסוע הלוך וירוד מטה מטה... קרני הזהר עזבו מעט מעט את חלונו והצללים ירשו את מקומם, וצל עב כעב ככר שכן בלבנו גם הוא...

וישראל נסוג אחור ויפן גם הוא אל המערב.

ושם תלוי הראי אשר בקיר רגע הביט בו וכאיש אשר

נשכו נחש נהר לאחוריו והוא כולו רועד...

— זאת ולא אחרת. מצאתי החדה! יהנה חרש אל

לבו, וכמשתגע ירוץ אנה ואנה מודד בשעלו חדרו הקטן, עוד הפעם נגש אל הראי בלב נשבר כמבקש עזרתו מביט ומתבונן, בודק אותו... בשבע בדיקות, נשפי אדם יז על פניו ועל חוטמו אחת למעלה ושבע למטה בקצהו. והנה זה! הכל הבל, תרופה אין... ובקצפו ישליך צנצנת הסמים הלאה מעל פניו, מפרש כפיו כמתיאש לאמר: סגרתני באה, את פני הגבירה לא אראה עוד...

הוא הוא, מקור צרותי מאז ומקדם, ומטנו נקרה
הרעה גם עתה...

ובצדק התלונן ישראל על חוטמו...

הרפתקאות רבות ערו עליו. מראש היה ארוך יותר
מדי וגם יבלת בראשו, ויהי לו למפגע כי לא יכול
להראות החוצה, ובעת הצר לו מאד ונפשו מרה לו אמר:
יהי מה! ויצו להרופאים, לחתכו באיזמל ולעשותו, חוטם
נאה, מתוקן ומקובל לפי הזמן והמקום. ומבלי משים לא
עלתה המלאכה יפה, כי בתרו בתוך, את הטפל ואת
העיקר... וימלא את הפנס בחתיכת גפס (Gips) העשוי
מטעם הכירורגים בפאריו, וכטעם החוטמים שם... ואיש
לא הכירו, כי סרח עודף הוא ולא בשר מבשרו...

מני אז החל למשוח כל פניו וגם החוטם בכלל
בסממני אדם, לבל יכירוהו בשינוי מראה, ומראה האדם
הוסיף יופי על יפיו וחן על חנו, ויהי כולו כשושנה
אדומה...

והשושנה הזאת — אמר אל לבו — תקח לה שני את
לב הנבירה ותוסיף לו אהבה על אהבתה, ותהי לו כהפפוני
אשר בביתו למשחק, כי אוהבת שושנים היא עד כלות
הנפש...

והוא אוהב מאד את הפפוני והנבירה גם יחד, אך
האחרונה היתה עליו למשא, כי נמל עליו להתחפש בכל
כחו פן תכיר אותו... בשנוי מראה.
והחוטם הזה באחרית הימים, כנראה, קצר כחו
בעמלו להתחפש, או כי לא אמר לדבק טוב אשר העמים
עליו בעליו ולא רוחו, והנה כהה מראיתו בקצהו, וגם
ריוח מעט יפריד בין הדבקים...

ואולי עינים תרות היו לו לישראל כעיני הנשר, ואת
 אשר לא ראו אחרים ראה הוא...
 אבל רגלים לדבר יש...
 זה ימים אשר הגבירה החלה להתחמק ממנו ופניה
 הטובים לא היו לה עוד.
 אוי מה היה לה! אנה פנתה אנה הלכה שלהבת
 אהבה, והי כולה כנציב קרח..
 ו"לוקס" כלבה הנדול, גם הוא חרל לכשכש לו
 בזנבו ופניו רעמו לא מעט...
 מי יתן ויכולתי — אמר ישראל — וכוננתי חג-מסוה
 אחד אשר יארכו ימיו כימי אנוש...
 אפם עתה במה יועיל? עבר המועד! אכן נודע
 הדבר...

— חרפה היא! — דבר ישראל רתת — עת חם לבו
 בקרבו. — עתה! בעת הזהב, אשר ההשכלה פרשה כנפיה
 על כל רחבי תבל, והקולטורא כתמר תפוח, יביטו על
 קמנות כאלה? המעטים הם בימינו אלה יצורי גו אדם,
 כמו: עינים, ידים, רגלים, ושנים, ועוד ועוד...
 הנעשים בידי אדם, עץ ואבן, כסף וזהב ואין דובר דבר...?
 הן גם לבבות אבן... וראשי עץ... ראיתי למכביר,
 והאיש אשר אלה לו חי בטוב, שואף רוח, ולא חלי ולא
 סרניש מאומה... הלא המה פרי הקולטורא וההמצאות
 (Erfindungen) החדשות בדור חכם כדורנו. וזאת הלא
 היא תהלת הכירורגים המפליאים לעשות, ומדוע ולמה רק
 החוטמים המלאכותיים אסורים לבוא בקהל? והם לא ירעו
 ולא ישחיתו...
 הוי משפט מעקל!

הדלת מאחוריו נפתחה, ואשתו נגשה בלאט על
בהונות רגליה, לבל תפריעוהו ממנוחתו.
היא פנתה כה וכה, והור מבטי עיניה על אישה
הנבוך, והתבונן בו חליפות, וכמו מעל ספר פתוח קראה
את הכל...

רגש תונה מהול בשמחה מסותרת בא אל לבה.
ותטמון הכל בחובה, ותשפיל קולה והאמר: "מה לך כי
גבוכות?"

— "אין דבר" — אמר ישראל.
— ובכן הבה נבוא אל חדר האכל לאכול ארוחת
הצהרים, כי בא מועד.
— כן כן, בא המועד. אבל נפשי קצה בכל מאכל
אשר יאכל.

"אמלל!" — אמרה בלאט אל נפשה.
אבל השלחן ערוך, והכל מתוקן לסעודה, והארוחה
היום טובה עד להפליא.

התרע ישראל? ממעמים חדשים כאשר אהבת,
ערכתיו היום: לביבה, כעין לביבה של שבת אשר נאכל
לפנים בשבתנו באחוזתנו. גם מרק-זהב, כעין אותו שהגישו
לנו בליל חתונתנו תיכף אחר החופה, מאכלי יהודים מה
טובים הם, ואיך הם מתוקים לחבי, אל נא תשחק לאולתי
אם אומר, כי גם זכרונות נעימים וערבים, זכרונות ימי
נעורי, עת הייתי יושבת בשלוח באחוזתנו, יעוררו בו
המטעמים האלה, ועלי לברך ברכת שהחיינו והגיענו לזמן
הזה...

— הה! הזמן הבוגר הזה — נאנח ישראל — ארור
יהיה, מי יתן ולא ידעתיו... —
צדקת! הישב חרה גם לי עליו, כי מה אני ומה

חיינו פה? הבל נדף, כף נחת לא אמצא כמו, "ביצה ריקה"
לא אתן בעדם, ואף כי מלוא הכף מרק-זהב.

האמינה לי — הוסיפה אשתו לדבר — כי המטעמים

אשר ערכתי היום מאכלי מלכים הם, ומעטת ואורו עיניך!
הנך מחשה! און דבר אשר יקח את לבבך היום,

מה זאת? מה היום מיומים?

— אין דבר, אין דבר, אך חלומות והרהורים עברו

עלי היום בשינת הצהרים, ועתה רוחי חובלה — כחש לה.

"ומה החלום אשר חלמת?"

— חלמתי... חלמתי... לא ארע נפשי, אבל הבה

אגדך, בחלומי והנה חוטמי העשוי גפס נופל והגבירה

לעומתי שוחקת על משבתי בשחוק פרא... —

חלום טוב הוא! חי נפשי, חלמא טבא חויהא,

עוד ימים באים ונתק הקשר בינך ובין הגבירה, והיית ארון

לעצמך...

— ארון לעצמי! מה טוב ומה נעים, עתה אחוש

זאת... דבר בעתו דברת, וכמוך דברה גם הצוענית

הבקיאה בחכמה היר, היא אמרה: החיים יתחלפו...

"אמן כן יאמר ד'! והיום הוא הצעד הראשון, כי

הארוחה היום התחלפה ותשתנה הרבה לטובה, האח:

מרק-זהב! צא וראה: הוא טלא עינים נוצצות כספירים,

נחמד הוא למראה, ואני עת אעיפה עיני עליו, ונגלה לפני

כל העבר, הימים הראשונים הטובים מאלה, בוא אתי

ונשיש למראה עינינו.

אבל איככה אוכל והייתי ארון לעצמי, הן מידה לי

הכל... ואם אל תפתח פה לשטן... אנה אני בא...

וזה הלא דברי אליך המיד, לא זה הוא עשר הנמצא

ברשות אחרים. מי גבר יחיה ויאושר בארץ והוא תלוי

ברעה אחרים? ... והיא הלא תוכל לנצל כל עדיך מעלך
 בשעה אחת, ולהציגך ככלי ריק...
 — ואני אמרתי: אך כים אחד לשנינו, הן הכל תחת
 ידי, והכל ברשותי וכלום חסר לי, מיזם צבע לכחול...
 האין זאת?

העיקר חסר! — ענתה אשתו בקול ענות ונפש מרה —
 עיקר הכל חסר לנו! מקום מנוחה, פנה מיוחדת, כבדת
 ארץ אשר פריה תתן בעתה, והיתה לנו למחיה, הלא היא
 אחזתנו לפנים... והיא הלא טובה היא מאלפי ארמונות
 על אדמת נכר...

והחיים מה יפים הם! שם תחת שמי התכלת הרחק
 משאון והמולה, אוהבת אני את גנות הירק, את הקשואים
 והדלועים, צאצאי הטבע, אוהבת אני את הפרות החולבות,
 העזים, והכבשים, והתרנגולים, אשר יצעדו בגאון על פני
 הככר, ואת התרנגולות המטילות בצים דבר יום ביומו
 בחייהן, ובמותן תתניגה לנו טרק-זהב מלוא הקערה.
 — וחיי רוונים בקריה עליוה כעירנו סה? קלים הם
 בעיניך, מילתא זוטרתי היא? הן גם רעים אהובים רבים
 לנו פה, שרים ונכבדים, והמה ידרשו לשכננו יום יום,
 הלא תראי, הדלת הסוב על צירה תמיד, זה יוצא וזה בא.
 המעט ממך הכבוד הזה? לא! איש רעים להתרועע אנכי,
 קשה עלי פרידתם!

רעים אהובים רבים — ענתה אשתו בתלונה קלה, —
 הגם בחנת את לבם, וידעת כי כל אשר יאמרו אליך הם
 אמרות מהורות היוצאות סן הלב? לא! לא! קשה עלי
 ישיבת כרכים, פה בזמן קצר קפצה עלינו זקנה, גם רעך
 האהובים, אשר רגע לא ירפוני, היו עלי לשורח, ואנכי לא
 אוכל מלט משא החנופה והחלקות אשר ישיתו לנו, בידעי

נאמנה אשר בשקר יסודם. ומה גם עת תשוב אתה שבעתים
אל חיקם מלוא חפנים תהלות וחנף, כמו מצוה ועומד הנך
לחקות כקוף מעשיהם הם... •

— אבל אלה הם חקי היופי והנימוס לכל העולם
כולו. —

— „אבל לא לנו! את מי תגיד מלים! האם לא זור
לרוחך המון החקים האלו, המעיקים על נפש היהודי? כי
עליך לדעת איך להרכין את הראש, וגם להושיט את היד
באופנים שונים, לגבר לחוד, ולעלמה לחוד, הן כמשחק
בכמת התיאטרון אתה בעיני כל הימים, כי עליך להתחפש
סרגע לרגע, מצרי שאול המה! הוי אמלל! — נפשי עליך
תאבל!

ובין גלי חיי מהומה ומבוכה כמו אלה, אין כל פלא
כי שכחת את עצמך כל עיקר, שכחת מי ומה אתה... •
בימים של תהו ולילות של בהו בלית זמנך, ואף לא יתר
אחד במקום נאמן תקעת לך... להיות כאותו החגב אשר
בשירים כל ימי הקיץ, וכבוא החורף הלך לבקש חסד מאת
הנמלה, האיך ואת?

ועתה! הוסיפה אשתו לדבר ובכה תבכה, רחמני
והוציאני מפה, מכף הקלע, מפיזור הנפש, הבה לי חיים
מבעיים, חיים של אמת, חיים שאין בהם טיסה לרקיע
ונפילה לארץ אחרי כן, ובנית לי בית קטן אבל נאמן
באחותנו שלא נתנודד כמלונה בעצם יום בהיר... •

חפצך חפצי, ותאות לבך תאות לבי גם אני, אך
רבבות שקלים דרושים לחפץ זה, והרכבות לא לי המה... •
— נמעט במרחצאות ואמבטאות, במעיני תרופה,
נמעט בסוסים ומרכבות, תיאטראות וקרקסאות ונשפי חשק,
וחכסף הוה יענה לנו את הכל... •

— ומה יאמרו הבריות? מה תאמר הגבירה? ישראל קובץ על יד, מעביר נחלה למרחוק, אין אמון בו עתה... — עלובה היא הנפש היראה את הבריות, ואמלל הוא האיש המקריב את נפשו בשביל „מה יאמרו הבריות“ זאולם חי אני התדע מה יאמרו הבריות, ישראל מבין דבר הוא, חכם הרואה את הנולד...

— הם! הם! כלבים נובחים, הם יוכלו לשמע את האדם, תכלית שנאה שנאתים, אלכה ואראה, מי הוא זה הבא שם, ותעזוב מהר את החדר.

— היא משרים תשפוט, ענה ישראל אבתרה במנוד ראש, מוכה להועיל הוא, אבל את הגבירה אוהב... — והיא לא תאהבך! ענה קול בסתר לבבו.

ויאנח מרה וידום...

* *

*

היום פנה...

וישראל עודנו מתבודד בחדרו, יושב על כסא רך, אל שלחן הסופרים, שקוע במחשבותיו, יושב ומחשב דרכו...

— הוא בא עד משבר וכח ללדה אין...

סער בחוץ וסערה בלבו, גשם סוחף מתדפק על חלונותיו, הרוח הומה כחלילים, חשכת אופל כסה כל פני המקום...

קול דופק, וישראל העיף עיניו וירא וחנה תמונות מזורות שונות התקבצו על יד חלונו. פניהם פני אדם, אבל מזרות אימה, והנה מקושמת נוצות ארוכות... כעין

ה יהודים לפנים בארץ החדשה, וברגע אחד והנה כולם פצו את פיהם, האריכו לשונותיהם למולו בלעג וקלסה, ומראה הלשונות כמראה דמות נחשים צפעונים, כי אמנם טבולות היו ברעל פתנים, והנה מתקפלות והולכות, ונמשכות והולכות בלי הפונות, הולכות וסובכות כל הבית מן המערב אל המזרח, ומן הצפון אל הדרום, וימלאו כל ההדרים. חרדה גדולה נפלה עליו, דמי עורקיו עמדו מלכת, ועוד מעט ונפל החתיו, אך פתאום התפרץ שחוק פרא מפיות אלה ויעלמו כרגע.

אלי! אלי! קרא ישראל נבהל ומשתומם מפחד פתאום, מי כל המחנה הזה אשר ראיתי? בלי תפונה שעירי ליל הם, כה-לצים הממיתים את האדם על ידי שחוק, בהחליקם אותו מהחת לזרועותיו ורק עת יגבר האופל בעולם... יצאו מחוריהם מתהום רבה לבקש טרף קרבנות אדם...

עודנו עומד ורועד והנה תמונות אחרות לנגד עיניו, מעוררות שחיק, תמהון, אימה ופחד גם יחד, הן הנה כאותן התמונות המגאלות אשר יראו בחגי-המסוה. והאחת הכי נכבדה, חוטם גדול ונורא לה ובראשו יבלת גדולה ואדומה כרם, והיא נועצת גדל ידה האחת בקצה היבלת, וגדל ידה השניה באצבע קטנה של זו, וקוראת בקול פרא כה... כה... ובעוד רגע התעלמו כולם מן העין.

— לב ישראל נפל התפוצץ לרסיסים כי כוננו החצים אל המטרה...

הוא. הוא... אכלני הממני! מי גלה רו זה לשעירי שחת?...

פתאים נודעו החלונות מקול מהלומת אנרוף, ותמונות אחרות התראו לפניו בדמות נערים יחפים ופרועי

ראש... יעקמו פניהם אנה ואנה בעקימות משונות,
 ישרקו יצפצפו בקול מעורר זועה, וגעל נפש, אף ישלחו
 אצבע למולו לבעבור הרעיון, וכרגע גם אנרופס ימו בזעם
 אף נורא, שמשיות החלו להפוצץ, והוא חפץ לצעוק מרה
 ולקרוא לישועה. אבל הה! כמו אבן מעמסה ישים חותם
 צר על לבבו... ולא יכול הוציא הגה מפיהו...
 ויהי קולות וברקים...

הכה הרעם, ואחר הרעם ברק, רגע קמן הופיע ואור
 בהיר ומתוק לעינים מאין כמהו האיר את הלילה וכל היקום
 ושם למרחוק נגדה לעיניו משור יפה וככר נחמד נעים
 מרהיב עין... ואשה כדמות אשתו קורצת בעיניה רומות
 לו לאמר, בא הנה ונצלת!...

עוד הפעם החשך כסה ארץ, ערפל ועלטה כמלוא
 רחבי תבל... ושעירים לבושים כתנות לבנות ובראשיהם
 קרחה... ירקדו פה ושם מפיצים בלהות...
 שקט ורממה...

ומתוך הרממה כמו ממרחק רב... נשמע בת-קול
 מנהמת כיונה, וכקול אמו הגוססת בעת צאת נפשה...
 קוראת ואומרת בני! בני! המלטה מתוך ההפכה חושה אל
 זרועותי הפתוחות אנכי מגן לך...

ישראל אמץ כחו ויבקש לרוץ דרך החלון אל המקום
 אשר משם הקול הולך ובא, והנה "לוקס" הגדול כלב
 הכלבים לפניו, התנפל עליו בקול מר צורח ופתח את
 לועו כמו חפץ לבלעו חיים...

אהה! הושיעו! הצילו! התפרצה זעקה גדולה ומרה
 מלב ישראל בקול איום ונורא סגרון נחר. ויקץ והנה
 חלום...

הוא פתח את עיניו ולבו דופק בחוקה, וישא עיניו

וירא, והנה אשתו עומדת עליו, מתחלחלת וקוראת בלב
נשבר, עורה!... למה תישן ישראל!... הקיצת
אמלל!... חלומות וחזיונות יבעתוך מבלי הרף...

קומה ונלכה!!!...

אחד מי יודע?

אחד אני יודע בעירי, שהיה מכשר טובות לישראל, דיניד האותיות לאחור, כי עוד חזון למועד גם לא ירחק חק וימים טובים יבואו לישראל, היהודים יתענגו על כל טוב בארצנו, כי ירכו זכותהן והיו כאורח הארץ. היהודים ישבו בטוב בעיניהם, וקנו ומכרו כאות נפשם, באין מכלים דבר. כל ישראל יעמדו על הקרקע, ונזכה לראות בקרוב יהודים „עובדי ארמה“ חרוצים, וגם אצילים בעלי אחוזות גדולות, עוברים בסך ומרכבות כבודות. נזכה לראות בקרוב, יהודים כשרים ונאמנים לעמם ולדתם. שופטים ושוטרים ושרי מעלה. בעריל יהיה פקיד המחוז, שמעריל סגנו, מענדיל שופט שלום, וחאצקיל יושב ראש בבית דין הגליל, מאשקע שר הפלך, ויאסקע נציבו. וכהנה רבות. סוף דבר, נהיה לראש ולא לזנב... — כרביים האלה לא המלא האזון משמוע יום יום יוצאים מפורש מפי פוטיאל המלמד הנקרא אמעריקע בפי כל. האיש הזה עודנו בשחר ילדותו, הכנים ראשו ורובו בעניני הפוליטיק, ולא זו מחכבה עד שנעשה לדיפלומטי גמור, דיפלומטי, הסוקר במקרה אחת

אה כל עלילות מצעדי הפוליטיק על ארץ רבה, נשען על ידיעתו הנדולה והרחבה מניימים בנעאנרפיע ועטנאנראפיע. ועל המדינות יאמר איזו להרב ואיזו לשלום, מי מהנה השפל, ומי הרום, כגזירת עירין פתגמא, טכלי התבונן הרבה. את ביסמארק ואת גלאדסטון העביר תמיד תחת שבט בקרתו, מראה באצבע כי הם מלאים שגיאות כרמון בהליכות הפוליטיק, וגם על לאסקער נטה קו לאמר כי הוא דיפלומטי שלא נתבשל כל צרכו, ולו ראות פניהם יכולתי — יאמר תמיד — כי עתה הוכחתי משונהם על פניהם, ואז נפקחו עיניהם לדעת עד כמה כחי גדול בידעת הפוליטיק, והייתי להם לעינים על דרכם...

אמת הדבר. הפוליטיק הזה לא נתן לו לזיות חן לראשו ואף לא כסף לכיסו, כי בני עירנו בגדולות לא יהלכו; אבל בגלל זאת היה אהוב ונחמד, כי סמוצא כל דבר היה מוכיח שווי זכויות לישראל, וכזה היה הקיף בדעהו עד כי היה זורק מרה באיש אשר יעזו להרהר אחריו לאמר מנא לך הא? ובכל זאת היה משיב כהלכה, לכל שואל בענוה ובכבוד ראש כשואל באורים: "כפני שכן נוהגין באמעריקא". והשובה מספקת כזאת היחה שגורה בפיו תמיד על כל היעודים שהבטיח לנו: "מפני שכן נוהגין באמעריקא". שם ההשכלה כהמר הפרח, ועתידה ההשכלה להתפשט בכל הארצות. ואמעריקא מה היא? איה מקום כבודה? אם ישאלוהו, אז ענה ואמר "אמעריקא" היא החת כפות רגלינו כניש תחת קו הכשוה ששים מעלות לצפוננו או לדרומנו, אמעריקא עפרות זהב לה, ו"ארץ-הזהב" תקרא, העני שבאמעריקא הונו עולה לכמה מיליאנים ולו היה מוח בקדקדי אלה ההולכים פה חשכים ואין נגה להם, כי עתה השליכו את נפשם מנגד ובאו לאמעריקא

ואספו שם המיליונים הרבים כאסוף בצים עזובות. שם
הכסף והזהב יהגוללו כאבנים בחוצות ובאפס יד יקחו...
הדבריט הנטרצים האלה די והותר בהם כדי להתמיה
את התינוקות הגדולים המאמינים לכל דבר, וראשם
כנגל. הן אמנם מיליונים כסף לא דבר ריק הוא, ומה
גם בעתות הללו, אשר הכסף הוא הכל, והכל הוא כסף
— אבל איזו הדרך יבואו לשם? —

— איזו הדרך? — יענה האמעריקני — הדבר נקל מאוד
כמשחל כניחא מחלבא, שומה היה קאלומבוס אשר משש
את הדרך כעור באפילא, אמעריקא הוא מעבר לים
האטלאנטי.

— וים האטלאנטי איפוא הוא?

גם זה בנקל מאוד. מתחלה באים להמבורג ומשם
באניה דרך ים האטלאנטי לאמעריקא.

— והאמבורג איפוא היא?

— נוסעים לשם דרך ברלין.

וברלין מה? נעו מעגלותיה לא נדע, לא! דבר קשה
מאד הוא לבוא שם, והמתונים שבנו גורו אומר לכשתבנה
מסלת-הברזל להירח יהיה כדבר הזה מפני שנסתפקו פשוט
אם נמצאת אמעריקא בעולם ואם יש עולם באמעריקא,
ובכל זאת יפה היתה להם שעה אחת, להעכב בבית
המדרש אחר התפלה להתחכך בתנור, ולהקשיב מפי
פומיאל ספורי אמעריקא, הערבים לאזן, ונוחים להתעכל
בקיבה, ומה גם משווי זכיות שיתנו בקרב הימים לישראל
מפני שכן נוהגין באמעריקא. גן-עדן הארצי לפי דבריו.

— ובכן הסכת ושמע אישי הקורא. דבר גדול
השמעתוך, בעירנו היה קול קורא לאמעריקא הרבה שנים
לאחור, בעוד אשר בכל ארצות פוורנו לא היה נודד כנף

פוצה פה ומצפצף על אודותיה ולא על אודות פלישתינא, ואם כותב דברי הימים אתה, תמצא בזה חומר רב למלאכתך ותדע ובחנת על האמת, תקופת התחדשות רעיון העמינראציע לאמעריקא, והיא בשנת חמשת אלפים שש מאות ושלושים וחמש לבריאת העולם... ולא זו בלבד, כי אם גם חובב ציון הראשון אשר המציא רעיון היציאה לפלישתינא, יליד עירי היה, אלה הם השנים אשר המביעו את האבן הפנה לשתי העמינראציות הגדולות אשר מלאו אחרי כן כל חללו של עולם היהדות, אבל רחוקים הם זה מזה בתכונת נפשם כרחוק אמעריקא מפלישתינא, זה האחרון איננו דיפלומט לא חוקר ולא מהפלסוף, אך שומה, וזה שמו אשר יקרא לו דניאל השומה, מפני שהיה שומה כל ימיו. הוא אמנם לא אבד מה שנתנו לו, כי לא נתנו לו כל מאומה מעולם. ובכל זאת הכל יודעים כי שומה הוא, וגם הוא ידע זאת ולא התבונן, ולא חקר ולא דרש על שום מה? אך כפתי המאמין לכל האמין למשמע אזניו ולא קרא תגר על זה. אשתו עקרת הבית חנונית היתה, עליה ועל צוארה לבד היה מיטל כלכלת הבית, ותנהלם בלחם וכל טוב ולא ידעו מחסור, ובכל זאת לא שקט במכונו אך התגעגע המיד על ארץ הקדושה כי חובב ציון היה באמת ובתמים בלי כחול ופרכוס, כל ימיו היה מצטער לאמר: מתי יבוא לידי שאוכל לעלות לארץ הקדושה אני וביתי — ואקימנה, כל ימיו היה מפתה את אשתו לעלות עמו, בהבטיחו לה נאמנה כי גם שם תהיה חנונית כמו פה, גם שם ישבעו לחם ממשלח ידם, וכי טובה הארץ מאד מאד, כל באיה אוכלים מפרותיה בעולם הזה, והקרן קיימת לעולם הבא, אבל אשתו ירקה בפניו פעם בפעם בחטה שפוכה לאמר: קצתי בחיי? יסעו שמה אלו אשר קצו בחייהם, לחצוב להם

שם קבר, ואני מה? חפצה בחיים הנני, — אחת היא —
 על כן אמרתי לשוא כל עמלך, אל תעלני בחצי ימי, ואם
 נמשך גרסה לתאבה לעלות שמה, עלה בשם ד', מי יעזור
 בערך, אני, לא חקשה עלי פהודתך, ובלבה אמרה: זה
 התרנגול ילך... ואני אכנס לחייב טובים וארוכים פה בעיר
 מגורי או אז אחרש כנשר נעורי...

השומה הוזה, אמנם לא שב ממחשבתו, הרעיון הזה
 לא נתן דמי לו וידריכהו מנוחה...

רבות עמל האיש בזה, ורבות התהפך בתחבולותיו
 להמות לב אשתו אליו, ויתאונן באוני קרוביה, כי אשתו
 מורדה עליו, ויבך ויתחנן להם לדבר על לבה, ולהטותה
 לחפצו, אבל לאסונו, כולם כאיש אחד בוו, לענו לו על
 חלומותיו ועל דבריו, כי מי פתי יעזוב חנות טובה ורחבה
 עסק מוסד משנים קדמוניות אשר „פרה חולבת“ יקראוהו
 וילך לנוע על אשר לא ידע, היתכן כי ארץ הקדושה, היא
 ארץ כארצנו שתולה בנוה בשוקים ורחובות מוכשרת למקנה
 וקנין, ולא בית מועד לכל חי היא, היתכן? בני עירנו
 אמנם יראים ושלמים הם, מאמינים בכל לב, בכל הנאמר
 בשבחה של ארץ ישראל, ובאשרה וטובה הצפין מעין
 לעולם הבא, אפס יתנו משפט הבכורה, לעולם הזה
 לעולם העובר, ועולם הבא מי ישורנו עוד חזון למועד,
 ולא עתה, ומעשה בחסיד אחד שהוצרך לחצי המרה יין-
 שרף ובא לבית המונג יי"ש כמו כן חסיד כמהו, לקחת ממנו
 בהקפה, וחפץ ליתן לו חלקו לעולם הבא בערבון, ולא קבל
 לא מפני שמאן לקפח חלק חבירו בעולם הבא, אך הודה
 ואמר כי ירא הוא פן לא יפרה את ערבונו, ונמצא חסר
 אותן הפרומות...

לא כן היה הפלישתיני, הוא היה איתן בדעתו וכל

הרוחות שבעולם לא היווהו ממקומו, הוא באחת; ארץ ישראל מעשרת בעליה בעולם הזה, ונותנת לו אחרית ותקוה לעולם הבא, הוא כקלב לפנים מכריז ומודיע: טובה הארץ מאד מאד, הרוצה להעשיר יסע לארץ הקדושה, אי בעית אימא קרא: "ארץ אשר לא במסכנות האכל בה לחם". ואי בעית אימא סברא: שם אין חוטפין מיד, שם אין על קונה אחד שבעה מוכרים, שם כר נרחב לחדש חדשות ליסד חנויות ובתי חרושה, יבוא יום וירושלים תבנה ותכונן ותהיה כלאנדאן בקרב הימים סחר גוים וממלכות, ואמעריקא אך הבל תעזור...

רבות נשא וסבל האיש הלזה בגלל אשתו, ובראותו כי עמלו עלה בתהו, עלה בגפו לארץ הקדושה ומשם הריץ מכתבים, שבם, מכריז ומודיע כי ארצנו הקדושה, היא ארץ טובה ורחבה מאין ככה, שם ידים חרוצות עובדות ומצאו מעשה כדי צרכם, ואשת חיל כאשתו תוכל לעשות גם עשר, אבל גם הפעם שומע אין לו, היטב חרה לו עד מות, ולהשובת השנה בא לביתו, ויגזול את הילד—בעיני אמו— הוא בנו הבכור נעה בן שטנה עשרה, מידי אמו, ויקחהו אתו לארץ הקדושה, ולא אחר הנער למצוא לו שם עבודה בכרמים כדי שלוטים, וישבע ויותר, ובקרב ימים מועטים הודיע לאמו כי מאהים כסף באמתחתו, וגם הוא מחלה פניה לבוא, ולא אבתה שמוע...

אבל לכל זמן, בא היום, והאשה הגדולה הזאת, הבריאה כלביאה ובת-שחץ, אשר בשאט נפש הביטה על אישה השומה, כל הימים, היתה כיונה פותה, ובכל אותות אהבה מתרפקת על דודה, בעל נעוריה שבארץ ישראל, בעת רפי ידיה להחזיק מעמד פה בחנותה, ולא מצאה ידים לכלכל את נפשה האחת, ולעומת זה לאישה, אותו ואת

בנו הראתה ההצלחה פנים שוחקות, וכלום חסר לו אך אשתו, ועל כן בדמעות על לחיו ירנן ישנה וישלש הכתוב אשה חיל מי ימצא" ובאחר הימים עת התחמץ לבו בקרבו הודיע לה במכתב אזהרתו כי אם לא תטהר לכוא הפעם כבר הותרה הרצועה על ידי מאה רבנים ואחרת יקח לו, דברי האגרת הזאת קלעו אל המטרה, וכדבר בעתו היו, איש קל כמו על כנפי נשרים עָפָה לארץ הקדושה, שם השיבה בעלה אל כנה הראשון, ותהי חנונית כמקדם, והמשפחה הקטנה הזאת מצאה לחטה בריוח ולא בצער... דינאל השומה מלא שמחה על כל גדותיו רואה הוא את עולמו בחייו...

ובעוד שהשומה הזה פעל ועשה בשמותו אשר אהני לו הרבה, ויבנה לו שם בית נאמן לשמחת לבבו, הנה האמעריקני החוקר הקהיל קהליות ודרש ברבים בשבחה של אמעריקא וגם דבריו עשו רושם, הכו שרש בלבב רבים עד כי התעוררו לפעול, ודעשות דרכם לאמעריקא, אבל פתאום איזה רוח עבר עליו, נסע ואיננו, ועירנו נשארה כספינה שאבדה את קברניטה, ומאז חסרנו את האיש הדגול הלזה, רבו הגליות, ותכפו הצרות, בעולם בכלל, ובעירנו בפרט, קיינו לשלום והנה בעתה, זכיות העברים טרם נהרכו.

ובכן ירדנו פלאים ממצבנו, עשר מעלות אחורנית, והאמעריקני הזה שהיה חוזה לנו עתידות טובות, לא ידענו מה היה לו, איה הוא? איה כל הבטחותיו? "יבוא נא ויושיענו ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו" — קראו הכל — ויש אשר אמרו: לו בא לכאן וקרענוהו כדג, ומגבו, ולא יוסיף התל באנשים עורים כמנו,

הוא ידע מראש את הכל, אך לב הותל השהו להוליכנו שולל להגדיל היתנו כהיום הזה... אבל גם בעירנו שורר המנהג הקדום: אין תולין את הגנב כל עוד איננו פה... בין כה וכה, הזמן כסוס שומף במרוצתו רנע לא יעמוד. יום הולך ויום בא. ירחים ושנים יעברו על פנינו בתעופת עין, וה"הדלות" האכזר בעירנו הולך וחוק מאד מיום ליום, איש בשר ורועו יאכל, כל היום צוחה ברחובות מה אנחנו רואים? נשים תגרניות סובכות בשוקים ורחובות עם עונות תופינים וכל מעשי אופה, ישמיעו במרום קולן, הולכות, הלך וקלל אשה את רעותה ואת מזלן הרע, וחשבונות של שבתי פרוטה למחצה, לשליש ולרביע לא ימושו מפיהן כל היום, ופה קול ברמה נשמע מרחבה של עיר, נשים ובתולות, בעלות הריסין, אצטבאות עומדות שורות שורות, מוכרות מכשירים והכשיטים בפרורים קטנים פחות פחות משה פרוטה, והיה אם יעבור נער אחד על פניהם, וחרדו לקראתו כל ההגרניות ההן, והחויקו בו שבע נשים ועשב בתולות, זו מושכת אותו לכאן וזו לכאן לאמר: בחור שא עיניך וראה מה אתה בורר לך? מה נאה פרח זה מה נאו צעצועים אלו, כפתורים, גליונים, מסרקות ועוד ועוד...

— עט-ברזל אני צריך — יענה הבחור מתוך הסערה נבהל.

— עט-ברזל שנים בפרוטה — תענה האחת.
 — הא לך שלשה — תענה השניה.
 ארבעה! ארבעה! — תענה השלישית בכל כחה עד כי נחר גרונה.
 — תנו לי רק אחד. — יקרא הבחור, והסותר מן הפרוטה...

הוא יקח את מערבו ואוול לו ופה עוד לא שקם הריב. . .

מהומה ומבוכה, בלויי סחבות ושברי פרומות, ימלאו את השוקים והרחובות, עד כי לפי דברת רבים, גם ה"דלות" בעצמו נלאה נשוא דקדוקי עניות כאלה, את רבץ החלאה והוהמא, המעוררים זועה ושאמ נפש, ויתנכל למצוא לו מהלכים, בבתים גדולים וטובים, משוחים בששר מכלל יופי, ויתהדר בלבוש משי ורקמה, ויעלה עדי זהב על לבושו. ה"דלות" מכפנים, ומשי ורקמה, פנינים ואבני חפץ, מכחוף, ואיש לא יכירנו, על כן יאמרו המושלים ה"דלות התעשר" ויקל בעיניו גם זאת, עד כי שולח הוא בים צירים, לתור לו ארץ חדשה, מעבר לים האמלנטי, כי צר לו המקום פה. . . שמועות על שמועות באו אלינו יום יום מהערים הקרובות והרחוקות, כי רבים נוסעים לאמעריקא, ויש אשר דאו בעיניהם המכהבים הבאים משם, ויש אשר שכעו סמי שראה, וכיון שכן, שמע מינה, יש אמעריקא באמת, והדרך כבושה וסלולה לכל עובר, וכלום חסר רק מלתחה קטנה, כחונת מנוהצה, זוג אנפלאות ותפלין קמנים, כפול וכעדשה, ובכך תן לנו ה' רגלים, נסעה ונלכה. . .

התנועה לאמעריקא נברה מאד גם בעירנו, אין לך שבוע שאין בו נוסעים, בחורים ובתולות, יחדיו נערים עם סלאי ימים, ולולא שרבו הגולים מערי רוסיא הפנימית, הבאים לשכון בכור בעירנו, כי עתה נשמו בתים רבים מאין יושב, הנוסעים יסעו, וירח ימים מרם יעבור, והנה מכתב בשורה מהם, כי רגליהם עומדות על אדמת נויארק, הלך ופפוף ילכו ברחובותיה, יביטו יתענגו על חומותיה הגבוהות והבצורות בעלי עשר קומות, וכל התכונה הרבה, אשר בה יתענגו על החפש והדרור, כנפשם שבעם באין מכלים דבר,

קול נוגש לא ישמעו, טובה הארץ מאד, אבל חכה נא עוד ימים או עשור, והנה הה, ליום! מכתבי קינים הגה והי! ירעבו, יהקצפו, ישפכו מרורותם על האמעריקנים אשר גם הם ינהגו כמנהג האיראפים, גם הם הסכינו לאמר — "הב הב" אבל לא — "קח". גם שם, כל הידים פשוטות, לקבל ולא ליהן, בלי תפונה, מפני שכן נוהגין באיראפא, והחפש מאין ימצא, אחרי אשר ימכר בנויר עדשים, לעבוד עבודת פרך חמש עשרה שעות ביום, הה! חפש מר כלענה. הטון מכתבים כאלה יום יום יבואו אלינו, וכולם מודיעים בסגנון אחר, ואנחנו הלא למשמע און דאבה נפשנו, כל בני עירנו נוראות יתפלאו, אלו לאלו שואלים, אלו לאלו ממללים, הזאת היא אמעריקא, ארץ הזהב, ארץ הפלאות, אשר האמעריקני הפליא לספר אודותיה, גדולות לא שערום כל איש? איה כל נפלאותיו?

מי יתן ואמצא את האמעריקני — אמרתי בלבי גם אני — אוכיחו על פניו, ואראהו לדעת כי אבנמוריסטים כמהו, ירעו וישחיתו לכל העם, ולמען דעת, כי כל אלה, אשר בגדולות יהלכו בשיח שפחותיהם, וכל פועל ומעשה לא נחזה במ בעצמם אך הבל וריק יעזורו.

אבל האוכל לקות כי אמצא צפור דרור ביער גדול?
האוכל לקות כי עוד הפעם אחדה בשמחה את פניו?
אבל אמנם כן, לא כימים הראשונים הימים האלה, מעת נבנו מסלות-ברזל למכביר ומרכבות קטור ירוצו אורח, ירוצו ולא יינעו — נוסעם רבים כשטף מים ישטופו, בני האדם על אברת סועה וסער, על כנפי רוח וקטור, כצפרים עפות יעופו אנה ואנה, ולא ירעו נפשם. על פרשת דרכים אלו, יפגוש רועה רוח את רודף קדים, יחדיו יצרו רוח בחפניהם, יבנו מגדלים פורחים באויר, ויפריחו אבעבועות

של בורית, כי זה פשר דבר המסלות האלו ולכך נוצר...
 וכולם לא נבראו אלא בשבילנו היהודים הנודדים, אשר
 היינו כחולמים תמיד להביא ממרחק לחמנו החסר לנו פה
 בערי מגורינו...

גם אני כאיש עברי, הנני עושה את חובתי, נוסע
 אנכי...

הנני יושב במרכבת הקטור, נלחץ אל הקיר, כי רבו
 הנוסעים עד אפס מקום, על ימיני ישב איש בריא ועב
 הכרס, פרקו נאה וזקנו מגודל, חציו חסיד וחציו אשכנזי?
 החסידות והאשכנזות משתמשים בו בערכוביא, ומנגדנו
 על הספסל, יושבת אשה באמצע שנותיה, רעת מראה,
 חשך משחור תארה, אך בהרות כהות ירקרקות כסו פניה
 זעיר שם. ילדים קטנים סביב שתו עליה ותאנח לרגעים.

מאין ולאין? — שאל עב הכרס את האשה, ואני
 אמנם שבע רצון הייתי משאלתו זאת, כי יגורתי פן תסוב
 עלי שאלתו זאת, ואז הלא יקיפני בשאלות בלי הרף, עד
 אשר יאלצני, לתת לו דין וחשבון פרטי, מכל דבר לאט
 עמי, כי כן דרך היהודים ממין זה, לחקור כל דבר עד
 היסוד...

— מגורשת, אני! — ענתה האשה עברית, ותאנח מרה.
 — מגורשת? — חטף האיש המלה מתוך פיה, כמו דבר
 גדול השמיעתהו, הנוגע לעצמו ולבשרו — ובכן מגורשת את
 ומותרת לכל אדם? כי שדכן היה האיש הזה ודרכו לשאול
 בנשים, כי כלל גדול נאמר אצל שדכנים: אין משליכין
 מיד, שום שדוך, כקמן כגדול...

לא! — ענתה האשה בצחוק מכאיב לב, מגורשת אני,
 לא מאישי, כי אם גולים אנו יחד ממקום אחד, בעלי עבר לפני
 בי ירמלו הדרך ומחכה את בואי בתחנה ב. הקרובה, ומשם

נפרד לשני ראשים, אני אפנה במסלה העולה לר. א. כי מגמת פני אל עיר מצער ק. אל משפחתי אשובה, עדי תמצא לנו מנוחה, ואישי יסע ל, ... יסע ... חי נפשי כי לא ארע אנה, אישי הוא מלמד ומשכיל ונשבע לחם במקום מגורנו, ועתה הה ליום! כי גורשנו משם, וכצאן העינו ואנה אנחנו באים? ...

"מלמד משכיל" התנוצץ רעיון בלבי ואשאליה ומה שם אישך?

פומיאל, פומיאל הוא אישי.
האם לא האמעריקני הוא אישך? הוא נר לפנים בעיר ב.?

כן, כן, האמעריקני הוא אישי — ענתה האשה בלי חסדה, והוא בתחנה ב. מחכה את בואי.
האח מה טוב ומה נעים — אמרתי בלבי — אראה את האמעריקני, פה אל פה אדבר עמו ואשמע ממנו עתידות ופוליטיק כנפשי שבעי.

מכונת המסע השמיעה פתאום קול שמה ושריקת כקול אנחת לב גבר אמלל, וכקול האנחות הגדולות אשר יסתערו מלב נוסעים רבים, ובעוד רגעים אחדים צלצל הפעמון בבית-ההתיבות לאות כי באנו אל התחנה ב. אשר שם יעמוד המסע עשרה רגעים, ואך יצאתי מהמרכבה והנה האמעריקני לפני, חוות פניו לא שונה, והם יתנו עדיהם, כי גם דעותיו פנימה, לא שוני, ברב או במעט...
— האח! מצאתי ראיתי! קראתי בשמחת כל לבב, בהושימי לו ידי בברכת "שלום", האתה זה אמעריקני ירדתי מאו?

— אתה! אשר סימך שתינו אני ובני עירי כל הימים, ומפני חטאינו, גלית מעירנו ונתרחקת מעלינו, אותנו

השארת לאנחות, אין לנו סורה ומנהל, לא משמיע חדשות ולא חוזה עתידות, ערומים נותרנו ורבתה הרעה, אבל השלום לך ידירי בפרט? ומה מצב היהודים בכלל? שאלתיו — שאלתי היתה לו כמדקרות חרב...

— הפכה, הפכה, ענה האמעריקני, אבל אין רע, הפוליטיק המדיני, יחלוף וימיר את מצב היהודים וישנה לטובה, אבל גם אמעריקא טובה היא, באראן הירש בעצלתים ידרך, לא יבין חין ערכה. אבל מה נעשה ונשמע בעירנו?

— לבני עירנו אך טוב. — עניתיו, שלום לנו מכל עברים, ולא זו בלבד, כי אם גם יתענגו על שווי זכויות אשר חיות לנו. היטבת לראות נתקימה נבואתך, ולולא שאמעריקני אתה אנוש כערכי, כי עתה גזרתי אומר, כי רוח ממרום דבר כך...

— המצחק אתה לי או לצון חמדת לך?
— לא! הלא פי המדבר אליך יהודית כי בני עירנו נהנים עתה משווי זכויות ומתענגים על החפש כאזרח כיהודי, בלי פדות והברל כמלוא השערה, לא נפל דבר מדברך...

— אינני יודע מה אתה סח, באר דברך.
— את אשר דברתי כן הוא — עניתיו — לבני עירנו נתן שווי זכויות...
— חרות לי דברך, מי ומי נתן שווי זכויות ליהודי עירנו?

— ומי? האמעריקנים!
— האמנם? קרא בתמהון ופניו הצהילו כאלו נתבשר כי מאתים אלף זכה בגורל. — האם רבים נסעו?

— הכל נסעו, החיטים והסנדלרים, חרשי-ברזל,
 חרשי-עץ, הבתולות התופרות והרוקמות לא השאירו פרסה
 ואתה אם תבקש לך לתפור מכנסים בעירנו, עליך לשלם
 חמשת שקל כסף, ואם אין תלך חשוף שת...
 החייתני יקירי — ענה האמעריקני בשמחת כל לבב,
 חי נפשי, המיבו את אשר עשו, גם אני אחריהם הנני
 אוחו דרכי לאמעריקא.

אחרת הטועד — אמרתי לו, כבר קדמוך כל החייטים
 והסנדלרים ולא תהיה עוד מופת לרבים, ומי יודע אם לא
 יפגעוך שם בני עירנו באבן או באגרוף כי מרי נפש הסה.
 הימים הטובים לעשות חיל שם כבר עברו, או ישבת
 בחבוק ידים והיית אך נאה דורש ולא נאה מקיים, ה.
 השומה השכיל לעשות ממך, הוא לא דרש מאומה אבל
 פעל ועשה, ועתה מעשי ידיו להתפאר, הוא הדבר אשר
 אמרתי: אבנמוריסט הנה הנך כל הימים...

ובכן עלי לאמר, מימי לא נצחני אדם אלא ד.
 השומה — ענה בלעג גם הוא, אבל דע נא כי אמעריקא
 עפרות זהב לה כאו כן עתה, ואני חכיתי עד בוש, אמרתי
 עד אמצא איש כלבבי אשר יארח אתי לחברה, והיית לו
 לעינים על דרכו כי טובים השנים מן האחד.

טוב הדבר — אמרתי לו — גם בזה השכיל השומה
 רב יתר ממך כי לקח ביתו זו אשתו עמו כי טובים השנים
 מן האחד...

לכבוד

א"א הנכבד ישר באדם מו"ה יעקב ניי

ד' יאריך ימיו ושנותיו

מקמר מנש

מאת בנו המחבר.